

Dzimstības rādītāju samazināšanās: galvenie iemesli

Latvija, tāpat kā lielākā daļa Eiropas valstu, saskaras ar ilgstošu dzimstības sarukumu. To ietekmē vairāki faktori.

Baiba Zukula

**Centrālās statistikas pārvaldes
priekšnieka vietniece**

Konference "Pašvaldību atbalsts ģimenēm ar bērniem: labā prakse, atšķirības un ceļš uz vienotu publisko līdzekļu uzskaiti"
2026. gada 27. martā

Mazinās dzimstība: galvenie iemesli

Dzimstības kritumu nosaka vairāki savstarpēji saistīti strukturāli un sociālekonomiski faktori.

Bērnu dzimšanas atlikšana

"Postponement effect" – sievietes bērnu radīšanu atliek uz vēlākiem dzīves posmiem, tādējādi paaugstinoties vidējam vecumam, kad dzimst pirmais bērns un samazinot kopējo dzimstību.

Ekonomiskā nedrošība

Zemi ienākumi, nestabils darbs un augstas mājokļu izmaksas, jo īpaši pilsētās, kavē jaunas ģimenes veidošanu un bērnu radīšanu.

Izglītība un karjera

Augstāks izglītības līmenis un karjeras prioritātes, īpaši sievietēm, noved pie vēlākas bērna radīšanas vai mazāka bērnu skaita.

Ģimenes modeļu maiņa

Mazāk laulību, vairāk šķiršanos un pieaugoša vientuļo cilvēku daļa maina līdz šim pieņemtus tradicionālos ģimenes veidošanas modeļus.

Vērtību izmaiņas

Individuālisms un personīgā pašrealizācija kļūst par prioritāti, bieži vien uz ģimenes veidošanas un vecāku lomas rēķina.

Strukturālie faktori

Nepietiekams valsts atbalsts bērnu aprūpē, sarežģīts darba–ģimenes līdzsvars, sabiedrības novecošana un pieaugošā dzīves dārdzība pilsētu vidē.

Dzimstība skaitļos: Latvija, ES un Zviedrija

Dati liecina par strauju summārā dzimstības koeficienta kritumu Latvijā — no 1,55 (2020.gadā) līdz 1,23 (2024.gadā). Vienlaikus pieaug vecums, kurā sievietes dzemdē pirmo bērnu, un lielāka daļa dzimušo ir sievietēm ar augstāko izglītību.

Rādītājs	Latvija, 2020.g.	Latvija, 2024.g.	ES, vidēji	Zviedrija	Lietuva	Igaunija
Summārais dzimstības koeficients	1,55	1,23	1,34	1,43	1,11	1,18
Sievietes vidējais vecums, piedzimstot pirmajam bērnam	27,4	28,1	29,9	30,2	28,7	28,9
Sievietes ar augstāko izglītību vidējais vecums, piedzimstot pirmajam bērnam	29,9	30,6	—	—	—	—
Dzimušo īpatsvars sievietēm ar augstāko izglītību (%)	49,4	51,0	—	54,7	—	52,3
Laulībā dzimušo īpatsvars (%)	60,5	62,6	58,9	42,9	72,3	49,3